

Esbjerg Byhistoriske Arkiv

www.eba.esbjergkommune.dk

Erindringer fortalt af Sigurd Stelsberg Rasmussen

*1905 † Kendes ikke

Renskrift af erindringer, skrevet efter afslutningen af 2. Verdenskrig.

Anledning: Turen med dansk og svensk Røde Kors, fra 3. April til 5. Maj 1945.

Turen med dansk og svensk Røde Kors 1945.

Tirsdag den 3' og Onsdag 4' Aril 1945 stillede vi fra Landsforeningen Danske Bilruter ca. 50 Busser, heraf 2 fra Esbjerg - Darum - Ribe (med H. Rode og Carl Erik Schmidt kaldet (Calle Bøv)) paa Røde Kors Karantænestation i Padborg for at afhente danske fra Koncentrationslejrene i Tyskland.

Esbjerg-bus med nummeret Z 1614 fra Frikkes Auto-Service. Nummer to fra venstre er Sigurd Rasmussen. Sigurd Rasmussen kørte i april 1945 med Røde Kors-busser til Neuengamme for at hente danske fanger hjem. Han kørte sammen med Mads Møller Sørensen (omtales sidst i erindringen) i bussen Z 1615 fra Esbjerg Omni-busser. (Billede og tekst indsat af Esbjerg Byhistoriske Arkiv)

Der var blandt mange af Førerne opstaaet Tvivl om Rigtigheden af Formaalet med vores Tur, vi kunde ikke rigtig tro, at det var Tyskernes mening at give Slip paa deres Fanger paa daværende Tidspunkt, vi troede meget snarere at vi skulle hente tyske Flygtninge til Danmark, og det var vi jo ikke saa glade ved. Vi blev altsaa samlede i Løbet af Tirsdag den 3' og om Natten blev vi indkvarterede i Karantænestationen for Dagen efter at faa udleveret Proviant og Tæpper for Turen sydpaa, heller ikke den Dag kom vi af sted, om Aftenen samledes vi alle med Lederne af Transporterne i Lejrens store Spisesal, her blev der budt velkommen af Dr. Lorenzen Bov som derefter gav Ordet til Lederne af Karantænestationen Baronesse Vedel til Vedelsborg, som takkede alle der havde meldt sig til det ikke ufarlige Arbejde, derefter talte Inspektrice for Malmø Lens Røde Kors Dr. Marta Person en Søster til Grev Folke Bernadotte. Søster Marta Bensoum kaldtes udtalte sin Glæde over at vi danske vilde arbejde sammen med de svenske Røde Kors Soldater og udtalte ønsket om, at vi snart maatte mødes i et frit Danmark og udbragte til Slut et Leve for gamle Danmark, vi sang: Der er et yndig Land - Du gamle du frie og Ja vi elsker dette Landet". Fuldmægtig Finn Nielsen, Socialministeriet gav derefter en Oversigt over Turene der skulde køres.

Torsdag den 5' kom der Ordre til Afgang sydpaa, og det var med lidt blandede Følelser, at vi overskred den tyske Grænse. Da vi naaede Wassersleben blev der blæst Luftalarm og vi maatte holde i Skoven i ca. 1½ Time inden vi kunde fortsætte. Vi var alle spændt paa hvad vi nu vilde faa at se i omkring Byerne. Flensborg blev passeret, der var ikke noget nævneværdig at se udover de mægtige Barikader i Gaderne og det pudsige ved dem var, alle var sendt mod Nord altsaa Invasionen har været ventet Nordfra. I Slesvig gentog det samme sig, men der var Militær overalt. Turen gik videre over Rendsburg til Neumünster, her havde umiddelbart før vi kom været et Bombeangreb og to Huse et paa hvert Side af Landevejen ved Indkørselen til Byen var jævnet med Jorden, en af Bomberne var trængt saa langt ned i Gaden at Vandrørene var sprængt og Vandet fossede ud over gaden, da vi kom længere ind i Byen maatte vi stoppe, da Ruiner og Bombekrater fuldstændig spærrede Gaden. Hovedbanegaarden, et af Nordtysklands største Jernbaneknudepunkter og en stor Maskinfabrik (Lokomotivfabrik) var ramt med Fuldræffere, vi maatte vende konvojen og tage en stor Omkørsel for at komme videre frem. Neumünster er paa Størrelse med Esbjerg ca. 50.000 og ligesom denne spredt over et stort Areal, da der ikke er nogen særlig høj Bebyggelse, fra Neumünster gik Turen videre over Bad Bramsled til Hamborg. Det var sidst paa Eftermiddagen inden vi var naaet igennem Hamborg. Turen herigennem var for os danske, der ikke havde været syd for Grænsen siden 1939 en uforglemmelig Oplevelse, vi havde hørt flere Tale om at man kunde køre flere km i Hamborg uden at finde et ubeskadiget Hus, men troede ærlig talt at dette var mildt overdrevet, men det var langt fra overdrevet, vi

kørte tværs gennem hele Hamborg og videre gennem Bergedorf. Selve Hamborg og Altona var slemt medtaget og der fandtes langs Ruten faktisk ikke mange beboelige Huse. Da vi var naaet Bergedorf, maatte vi slukke den smule Lys vi havde og køre videre i begsort Mørke, idet der var Forvarsel for Luftalarm, vi naaede til en lille Kro øst for Bergedorf hvor en Bivej drejede fra mod Frederiksrue Skov, hvor vort Hovedkvarter skulde være i den nærmeste Tid, vi gjorde Holdt her og fik Tilladelse til at benytte Kroens Lokaler som Spisestue og vi gik løs paa Madpakken, Kromutter og - Fatter serverede varm "Kaffe" The imod en klækkelig Betaling, men vi mærkede jo nok at Kromanden var mægtig nervøs og det varede da heller ikke længe før han slukkede alt Lyset, idet der blev blæst Alarm. Vi søgte alle udenfor og placerede os i Grøften langs Vejen medens man hørte de engelske Maskiner brumme oven over, det varede ikke længe inden englænderne hængte Faldskærmslys ud og alt blev lyst som Dagen og saa begyndte Bomberne at falde over Hamborgs Benzin Havn, Hamborg Harborg, til Trods for Afstanden i Luftlinie var ca. 15 km varede det ikke længe inden den tykke sorte Røg fra den brændende olie og Benzin drev ind over os. Da dette uhyggelige Skuespil var slut kørte vi det sidste stykke Vej og indrettede vort Kvarter, vi sov i Vognene, der var placerede langs begge Sider af en Skovvej. Det svenske Røde Kors havde i Skoven indrettet en stor Standlejer med Køkkentelte, Provianttelte og Marketenderitelte samt et transportabel Autoværksted, der var anbragt ca. 500 m fra det øvrige. Benzin og Motyl Depotet var ogsaa anbragt i Skoven. Motyl var et syntetisk Brandstof til Erstatning for Benzin - fremstillet i Sverrig, dette Brændstof var for øvrigt noget nederdrægtigt Stads at arbejde med saafremt Tanke og Benzinpumper ikke var indrettet efter det, dette fik vi senere Lejlighed til at erfare.

Fredag den 6' April startede vi fra Frederiksrue til Neuengamme for at afhente danske Politibetjente, vi kom denne gang ikke til selve Lejren, men blev ledet ind paa et gammelt Teglværk i Nærheden, det var et sørgmunter Billede, der her oprullede sig for os, de danske Betjente stod opmarcheret som Soldater, men i alle mulige og umulige Paaklædninger, trætte og udmattede efter at have staaet paa Pladsen og ventet det meste af Dagen, nogle havde allerede saa smaat opgivet Haabet om, at vi i det hele taget kom, og for at gøre det sværere for de stakkels Mennesker havde man anbragt maskingeværbevæbnede S.S. Vagtposter, der saa snart en af Mændene kom udenfor Rækkerne brølede som vilde Dyr og saafremt dette ikke hørtes skød de langs Rækkerne. Det var arbejdet og strabadserne værd, at se de Ansigter, da Vognene med de danske og svenske Flag rullede op foran kolonnen, man kunne se, at der tændes nyt Haab i de hærgede Ansigter. Ved Aftenstid startede vi fra Lejren, men kom ikke langt i første Omgang, da der var noget vrøvl med Kommandanten for at faa udleveret Mandskab til de sidste Busser, men vi benyttede Lejligheden til at give Betjentene noget at spise og en god dansk Carlsberg Pilsner til, samt faa opsøgt om der var bekendte Kammerater imellem, her fra Esbjerg var der nuværende Politiasst. Bendix og Pb. Brammer, sidstnævnte var

ansat i København, samt mange andre kendte Kammerater fra Silkeborg Politi. Endelig fik vi lov til at køre Nord paa og naaede i Løbet af Natten Frøslev Lejren, der skulle være Mellemstation paa vej til Sverige.

Lørdag den 7' og Søndag den 8' Provianterede vi for ny Tur og startede søndag den 8' om Morgenen atter paa samme Rute, men Turen til Lejren var denne Gang betydelig sværere. Da vi naaede Slesvig begyndte Luftværnet at skyde og ikke langt syd for Byen, hvor vi passerede gemmen en Flyveplads kom en Engelsk Tiefflinger, som Tyskerne kaldte dem ganske lavt tværs over Landevejen og gav os ved at vippe med Vingerne Signal til at stoppe, hvad vi selvfølgelig hurtigst muligt gjorde, hvorefter vi forsvandt i Dækning i Grøften langs Vejens højre Side, det var ganske umuligt at styre sin Nysgerrighed, vi var nogle Stykker, der vovede os saa langt paa at vi kunne se ind over Pladsen, de engelske Flyvere beskød Barakkerne og Luftskytsbatterierne med 20 mm automatisk Vaaben, Tagene paa Barakkerne blev bogstavligt talt pløjet op og Batterierne tav et efter et, alt imens angreb en anden Eskadrille Byen Husum med 250 kg. Bomber, vi kunne tydelig se Udløsningen af Bomberne og senere høre og se Eksplosionerne. Det hele tog vel knap 10 Minutter, saa kunde vi fortsætte, men ikke ret langt, idet vi i vor Radio havde opfanget at der var Luftangreb over Neumünster, vi holdt derfor i en Plantage, men ikke ret længe for vi opdagede, at Plantagen myldrede med tyske Soldater, der skjulte sig for Flyverne, saa vi søgte længere Syd paa og afventede Afblæsning af Alarmen. Da vi naaede Byen brændte det flere Steder, og da der Dagen før havde været 5 Angreb i Løbet af 3 Kvarter, saa saa der ikke godt ud, vi maatte køre store Omveje for at komme igennem, vi passerede bl. a. en stor Kaserne, som lige var ramt og et stort Transporttog eller resterne af det, vi var heldige at naa gennem Hamborg og tilbage til Lejren i Frederiksruhe, men da vi havde sovet i et Par Timer, maatte vi ud af Køjen, idet der blev Luftalarm og Bomberne faldt betænkelig nær. Vi holdt nu det meste af Ugen i Frederiksruhe og ventede paa at faa næste Transport, idet Himler lige pludselig var kommet i Tanker om, at der ikke skulde flere hjem og der fandtes paa daværende Tidspunkt endnu ca. 4.000 danske og norske Mænd foruden Kvinder og Børn i Lejren Ravensbrück.

Fredag den 13' afgik vi til Hamborg for at hente Fanger, der var beskæftiget med Rydningsarbejde i Hamborgs Industriomraade Bilhoner, de skulde transporteres til Neuengamme for næste Dag igen at blive udleveret til os for Hjemrejse, det var ikke alle der havde Kræfter til at staa dette igennem bl. a. afdøde Bankdirektør Hansen, som vi fik med herfra, han døde om natten i Neuengamme, hans gode Ven Løjtnant Gabriel Jensen derimod modstod ved kærlig Sygeplejerskes og Læges Hjælp Strabadserne og naaede hjem, hvor han blev indlagt paa Hospital.

Lørdag den 14' Kl. 14,00 afgik vi fra vores Lejr til Neuengamme og derfra Kl. 19,30 mod Padborg, midt i Neumünster kørte vi som sædvanlig

fast, alt lys var slukket ogsaa vore Lygter, da der var forvarsel, Førervognen, en Personvogn ført af Civilingeniør Conradi, der ellers var ansat ved Færdselspolitiet var skredet i et Bombekrater midt i Gaden, bedst som vi arbejdede for at komme fri blev der blæst fuld Alarm, det var en kilden Situation, da vi holdt lige midt i Byen og en del af konvojen holdt under en Jernbanebro, vi fik med Møje og besvær Vognene ledet ind paa en Gangsti, der paa den ene Side var afgrænset af Kirkegaardsmuren og paa den anden Side af mægtige Træer, der var lige akkurat Plads til de store Vogne, heller ikke mere, samtidig havde vi Besvær med den tyske Civilbefolkning, de kravlede op paa Tagene af Busserne, vi slap imidlertid ud af Byen, nogen af os var kommen ud paa en smal Markvej, her var Flygtninge langs begge Sider, paa Grøftekanterne laa Smaabørn indviklede i Tæpper og sov.

Søndag den 15' Vi naaede Padborg Kl. 4,30 Søndag Morgen og startede igen Syd paa Kl. 13,00 vi ankom til Lejren Kl. 19,30 Søndag Aften.

Mandag den 16' og Tirsdag den 17, Mandag d. 16 holdt vi i Lejren. Tirsdag d. 17 blev der fra Konvojen rekvireret en Bus til at evakuere den Svenske Legation i Berlin, det blev en Bus fra Viborg, men denne kom desværre ikke langt fra Lejren før den blev angrebet af Flyvere, Vognen blev ødelagt og Chaufføren blev alvorlig saaret i det ene Ben. Der skulde nu sendes en anden, det blev Z 1615 bemanded med Mads Møller Sørensen, Sigurd Rasmussen og Læge Volkmer fra Statens Serum Institut, vi kørte sidst paa Eftermiddagen og naaede i Nærheden af Ludvigslust, da vi ikke længere kunde se at køre, vi søgte da ind i en Skov i Nærheden af Vejen, men havde ikke holdt længe før en Tysk Kolonne ogsaa søgte Ly samme Sted, det var vi ikke glade for, men ved Forhandling med Officererne fik vi dem til at søge længere ind i Skoven, senere kom Officererne tilbage og spurgte om de maatte høre vor Radio Kl. 24,00, for da skulde Føreren tale til Folket, de fik lov til det, men aldrig har nogen set mere skuffede og ulykkelige Mennesker end disse Officerer, da de forlod Vognen efter at have hørt denne Tale, hvor Hitler opfordrede sit Folk til at kæmpe til sidste Patron og sidste Blodsdraabe.

Onsdag den 18' Onsdag Morgen da Solen brød frem startede vi videre. Søvn havde man ikke faaet, vi var kun faa km fra Fronten og det svære amk. Artilleri drønedede hele Natten saa Bussen stod og rokkede som en æggesyg Høne.

Vi naaede Berlin op paa Formiddagen, men her var næsten ustandselig Luftangreb af de forskellige allierede Flyvere, vi fandt langt om længe den svenske Kirke, hvor de forskellige vi skulde afhente var forsamlede med Undtagelse af Kontor personalet fra Legationen, ca. Middag startede vi Nord paa for at naa Lybæk. Det var noget af et Puslespil at finde ud af Berlin til trods for at en Personvogn fra Legationen skulde vise os vej, det var af og til vi løb ind i en Blindgade og maatte vende mellem Murbrokkerne, efter at være naaet ud af Berlin begyndte vi et Krydstogt

af Biveje mod Lybæk, da alle blot nogenlunde Veje var optaget af Militær, og vi skulde samtidig passe paa ikke at komme ind i den russiske Linie, Russerne anerkendte ikke "Røde Kors". Vi naaede Lybæk om Aftenen og afleverede her ved den svenske Kirke, om Natten holdt vi i Lybæk efter forgæves at have forsøgt at køre igennem til Hamborg.

Torsdag den 19' og Fredag den 20' Torsdag Morgen afgik vi herfra til Hamburg og videre til Lejren. Torsdag Nat i Lejren var meget urolig, vi blev ustandselig angrebet af Flyvere i Lejren. (Her skifter skribenten, skrivemaskine og herfra bliver aa til å). Vi måtte søge skjul i en stor Restaurationsbygning som Gestappo havde brugt som Hovedkvarter for de styrker der fulgte med Konvojen frem og tilbage som kontrollører, den styrke var samme Nat som sunket i Jorden. Søvn eller Ro blev der ikke meget af, vi måtte flere gange ud af Tæpperne i mulm og mørke for at flytte Vognene og slukke Ilden i Skoven idet Flyverne havde skudt Skoven i brand, og da der her opbevaredes store Depoter af Motyl og Benzin måtte der arbejdes hårdt for at ikke alt skulle gå til.

Det var et sørgeligt syn der mødte os da det begyndte at blive lyst, flere af Busserne (19) var ødelagte af Skud fra 20 mm maskinskyts som Englænderne brugte- disse Vogne måtte af CB tjenesten slæbes hjem til Danmark.

Resten af Konvojen startede op på Dagen og Kørte til Neuengamme hvor vi skulle have læs af Fanger, denne gang kom vi helt ind i Lejren, her var et frygteligt virvar. Fangerne var på Gårdtur og Tyskerne var meget nervøse da Amerikanerne lå rundt om hele Lejren, vi måtte ikke stå ud af Vognene, men gjorde det selvfølgelig alligevel. Vi blev her vidne til hvorledes den rødhårede (Thumann) Næstkommanderende gik fuldstændig amok fordi en Fange var kommen i vejen for ham, da han ville cykle gennem gården, han slog det arme Menneske oven i Hovedet med et tykt egespir og til trods for at han løb for at komme af vejen forfulgte den røde ham på Cykel samtidig med at han skreg som et vildt Dyr. Det varede temmeligt længe inden vi fik udleveret de Mennesker vi skulle have med hjem, da Lederen af Lejren, i sidste øjeblik var kommet i tanker om at der var visse Mennesker han ikke ville slippe, men det lykkede efter mange forhandlinger mellem Bernadotte og Lederen at få resten udleveret, dog manglede stadig en men ham købte Bernadotte for en ½ Ålborg, som vi havde til overs i Vogn nr.23, så turen nu kunne gå hjemad. Men det var besværligt, vi måtte køre store omveje da de allierede allerede var rykket ind i Hamburg og der kæmpedes i Gaderne, en af vore Busser blev skudt i Brand ikke mere end 2 km fra Lejren og måtte efterlades på Vejen. Passagerene fordeltes i de øvrige Vogne og så gik Turen ad krogede veje først nord på efter Lübæk senere mod vest over Kiel og Plön men besværligt var det jo for vi skulle lige meget hvilken Vej vi kørte passere Fronten, på vejen hjemad mødte vi en del ca. 75 danske Busser der var rekvireret til at tømme Lejren i Neuengamme. Der var Rekvireret 200 ekstra Busser fra hele Landet, da man havde fået ordre til at tømme Neuengamme Lejren totalt senest d. 20 April. Det var nu hovedsalig

allierede Fanger der var tilbage foruden en del Nordmænd, da vores Vogn var slutningen i Konvojen blev vi af Prins Georg beordret til at være ansvarlig for at Konvojen kom hjem, da han som han udtrykte sig ikke ville være en time mere end højest nødvendig i dette forbandede Land, og så så vi ikke ham mere førend vi næsten et Døgn senere nåede hjem til Padborg. Vi begyndte allerede 30 km fra Neuengamme at få vrøvl med Motoren på grund af det svenske Motyl, vi måtte for hver km stoppe og rense vores Karburator og skille Benzinpumpen, foruden ved at vi havde Nordmand som havde siddet i Tugthus og havde taget skade på forstanden ville stikke af fra os. Jeg måtte to gange ud på ekspedition for at fange ham, vi indestod med vort eget Liv for at vi afleverede samme antal i Frøslev, som vi havde modtaget i Lejren - Manden havde fået den ide at han skulle samle Hønsæg, og havde begge gange fået fyldt sin Hue, men han måtte selvfølgelig aflevere igen. Inden vi nåede Kiel kom vi til en stor Tankspærring som SS Pansertropperne lige var færdig med, det var meget uheldigt for os da vi, hvis vi skulle udenom først skulle køre baglæns ca. 1 km, da der var stejle Skovskrænter til begge sider og ellers for øvrigt køre en omvej på ca. 50 km. Spærringen bestod af svære Granstammer tværs over Vejen i en højde af ca. 5 m og ca. 3 m tykkelse, vi fik ved hjælp af 50 pk Torry Cigaretter og ½ Ålborg Officeren overtalt til af fjerne Spærringen så meget at vi kunne passere, jeg tror aldrig at jeg hverken før eller siden har set nogle mennesker sådan slide - det var rent ud fantastisk så hurtigt det blev fjernet og sat på Plads igen. Vi sneglede os op gennem Landet og måtte stadig for hver km reparere. I Kiel kørte vi i stå lige ved siden af en stor 10 tons Bombe, der ikke var eksploderet, vi var ikke fri for at være betænkelig ved situationen, da rystelsen eventuelt kunne få Fyren til at Springe, og vi havde derfra vor vi holdt en mægtig udsigt, idet der ikke i en omkreds af ca. 1 km var et eneste opretstående Hus alt var jævnet med Jorden, mod SØ havde vi udsigt over Havnen, det var et sørgelig syn, der faldet en lufttorpedo i Havnebassenet og den havde løftet en Damper på størrelse med vore Englandsbåde op af vandet og placeret den ned oven i et stort Pakhus, og her stod den som om den var på Bedding. Vi fortsatte efter at have rensset Karburatoren igen nord på, og nåede hen på aftenen til en Landsby syd for Eckernförde, der gik Motoren i stå, det var dejligt måneskin og så gik vi i gang med at reparere, vi var så heldige at vi holdt ved en stor Gård, så medens jeg reparerede fik Mads vores Mælkejunge fyldt op med Drikkevand til vores Passagerer. Vi var så heldige at der medens vi holdt her kom der en Fiskebil fra Esbjerg, der også var på vej hjem, han havde fået skudt sin Anhænger ned nogle km længere syd på, hvor vi var passeret - så han tog os på Krogen hjemad, men da træktovet ikke var stort mere end 2 m. langt, var det en blandet fornøjelse især da Månen var forsvundet og det øsregnede og ingen lys på Vognene ud over de smalle striber. Vi havde kun Fiskebilens hvide bagende at navigere efter, så man måtte hele tiden være parat med Bremserne og med 30 Mand i Vognen var det jo ret enerverende, og Mads frabad sig bestemt at sidde ved Rattet, så da vi nåede Grænsen, havde vi ikke meget Brems tilbage, så jeg foretrak at

vi klarede os selv resten af Vejen, vi kørte op til Bov Mejeri hvor D K B serverede varm dansk Mad til os alle i vognene og vi kørte herfra til Karantænelejren ved Padborg, hvor vor Passagerer blev ført over i en anden Vogn.

Mads Møller Sørensen ved en hvidmalet bus. Mads Møller og Sigurd Rasmussen, begge fra Esbjerg, kørte i april 1945 med Røde Kors Hvide Busser til Tyskland for at hente danske KZ-fanger hjem. Der var fortrinsvis tale om betjente, der sad i koncentrationslejren Neuengamme ved Hamborg. (Tekst og billede indsat af Esbjerg Byhistoriske Arkiv)

Lørdag den 21' og Søndag den 22' var vi på Værksted i Bov og den 22/4 kørte vi til Esbjerg hvor vi ankom Søndag Eftermiddag, hvorefter vi sov et par Døgn.

Lørdag den 28' blev jeg arresteret af Gestappo sammen med Henning Jensen og Overbetjent Torbensen.

Fredag 4' Vi blev løsladt Kl. 2000 samtidig med at der blev erklæret undtagelsestilstand.

Lørdag den 5' stillede til tjeneste 3' Komp. Stab (Politikamp) på Stormegade Skole med Politiets store Bus som Mek. Ove Klint og jeg delte

tjeneste de første Dage indtil Skafsgaard og Bendix var kommet så meget til hægterne at de selv kunne køre.

Renskrevet den 8. August 2013 af Niels-Jørgen Skov, frivillig medarbejder ved Esbjerg Byhistoriske Arkiv

Esbjerg Byhistorisk Arkivs Journalnr.:

Arkibas nr. A2581